

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ
Департамент „История на културата”
Докторска програма
„Изкуствознание и визуални изследвания”

Анжела Славчева Данева

БЪЛГАРИ В ИТАЛИАНСКИТЕ АКАДЕМИИ
ЗА ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА (1878-1944)

АВТОРЕФЕРАТ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Научен ръководител:
доц. д-р Ружа Маринска

София, 2012

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

С присъединяването на България към Европейския съюз все повече е необходимо да обвързваме българската история на изкуството с процесите, които протичат и се създават днес в европейския културен ареал. Изкуството и културата дават най-добра предпоставка да търсим и да показваме нашите общи допирни точки – по какво си приличаме, а не по какво се различаваме, с какво сме допринесли и с какво допринасяме за развитие и обогатяване на българо-европейския културен диалог през годините. В този смисъл темата на дисертацията *Българи в италианските академии за изящни изкуства (1878-1944)* се разглежда в контекста на проучванията у нас, свързани с взаимодействието на българската култура с европейските художествени центрове. Тя бе избрана като продължение на успешно направените през 2006 г. проучвания в архива на Академията за изящни изкуства във Флоренция и стана причина да бъдат проучени всички големи италиански академии, в които са учили българи, а събраните и анализирани резултати да се обобщят в докторантско изследване. Дисертационния труд съдържа непознати факти, уточнява вече известни сведения, представя интересни художнически истории и предлага нови гледни точки на вече изградените творчески портрети на български художници.

Обект на изследването са българите, които са учили, специализирали и посещавали италианските художествени академии в периода от 1878 до 1944 г.

Основен предмет на изследването са запазените документи в архивите на Флорентинската академия, академия *Албертина* в Торино, академия *Брера* в Милано и Венецианската академия. Освен архивите на италианските академии предмет на изследването са архивът на

Венецианското биенале, частни архиви в Италия (Р. Дюлгеров, Фондация Села, Фондация Пиаченца, Фондация Анигони) и България.

За начало на изследвания период е взета годината на Освобождението на България, но на практика са прегледани запазените главни книги за периода 1850 до 1944 година.

Цел на изследването е да се проучат запазените главни (матрикулни) книги на италианските академии, до които може да се получи достъп. В съответствие с така поставената цел в дисертацията се решават следните задачи:

1. От проучените италиански архиви са извадени всички имена на българи, голяма част от които са малко познати или неизвестни;
2. Беше откритият нов художествен и документален материал, който се съдържа в частни и държавни, български и италиански архиви.
3. Проучено беше, доколкото бе възможно, творчеството на тези художници в България и в Италия;
4. Анализирани са проблемът за културните влияния на базата на събрания нов художествен и документален материал у нас и в Италия.

За постигането на поставената цел и за решаването на произтичащите от нея задачи в дисертационния труд е използван системен подход за решаване на проблемите. Приложени са проучвателни, аналитични, логически, сравнителни, дедуктивни и биометрични методи. Графичният способ, способите на научните сравнения и обобщения са намерили приложение при изпълнение на съответните задачи. Таблиците са подредени по академии и азбучен ред. Чрез графиката може да се добие представа в кой период и къде са били записани най-голям брой българи след Освобождението до 1944 г. Приложено е копие от кореспонденция с архива на Баухаус в Берлин и във Ваймар.

Албумът, като част от Приложението, съдържа открития непознат художествен и документален материал, събран благодарение на това изследване.

II. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Във въведението е обоснована актуалността на избраната тема, нейната практическа и теоретична значимост. Формулирани са обектът, предметът и целта на изследването. Представени са задачите, които трябва да бъдат решени за постигането на целта.

В първа, втора и трета глава се разглеждат най-големите италиански академии – Флорентинската академия, академия *Албертина* в Торино, академия *Брера* в Милано и Венецианската академия. Те запознават с открития нов масив от документиран материал, отнасящ се до българските художници, посещавали съответната академия. В дисертацията липсва информация от Академията за изящни изкуства в Рим. За получаване на достъп до архива и до днес се полагат непрекъснати усилия. За съжаление все още няма разбиране за проблема от проф. Ло Русо (директор на Академията в Рим), а и не знаем кога ще бъде достъпен за изследване историческият архив на Римската академия.

В дисертационния труд са включени всички български художници, чиито имена фигурират в запазените документи на изследваните архиви. Описани са намерените биографични данни за тях, изучаваните предмети, получените награди и поощрения.

Четвърта глава заема особено място в дисертацията и е наречена *Българо-италиански културни диалози през първата половина на 20 в.* Тя има за цел да запознае читателя с непознати, но интересни художнически истории и да представи нови гледни точки на вече изградените творчески

портрети на български художници. В нея се дискутират шест конкретни теми, разработени в дълбочина.

Първата от тях разкрива личността на художника Иван Маринов (1877-1941) и запазеното негово творчество, непознато до сега на научната общност.

Обект на втората тема е неизвестен период от живота и връзките на известния български художник Борис Георгиев (1888-1961) със старата и многоуважавана пиемонтска фамилия Села от гр. Биела, Италия.

Третата тема запознава с няколко произведения на художника-архитект Николай Дюлгеров, със снимки и документи, които са от архива на сина му Радослав Дюлгеров.

Предмет на последните три теми в Четвърта глава са участията на българските художници в различни културни и художествени форуми в Италия, като присъствието на България на Венецианското биенале и на международната изложба в Рим през 1911 г., организирана по случай 50-годишнината от създаване на италианската държава.

В заключението са обобщени събраните материали и се коментира смисъла и актуалните параметри на проблема за българо – италианските културни диалози от края на XIX и първата половина на XX век.

Основните изводи от така направеното изследване са както следва:

1. Като се има предвид броят на откритите имена на български художници, които са се обучавали в италианските академии през изследвания период, имаме основание да смятаме, че за младите българи Италия е била най-предпочитаната дестинация за получаване на художническо образование след Освобождението до 1944 г. Намерени са 94 български имена, като тук не влизат българите, учили в Римската академия, а както знаем техният брой там е значителен;

2. Успешното проучване и изпълнение на целите на подобни изследвания допълва известните ни до сега сведения за художниците и художествения живот в България до средата на XX в., внася и въвежда в обръщение нови и проверени факти относно биографията и творческия път на българските художници.
3. На основание на събрания архивен материал, може да се твърди, че българският художник има желание да общува и да бъде естествена част от артистичния живот на Европа в периода след Освобождението до втората половина на XX век.
4. Във връзка с успешните проучвания на тази тема от последните десетилетия е необходимо да се направят постъпки за изследване и на архивите на другите европейски академии, за които е известно, че са учили български художници.

III. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- За първи път са проучени запазените матрикулни книги в архивите на четири от най-големите италиански академии – Флорентинската академия *Албертина*, академия *Брера*, Венецианската академия.
- Извлечени са
- всички български имена на художници, които са се обучавали, специализирали в съответната италианска академия. Принос на изследването е, че насочва вниманието към имена на художници, които са малко известни или съвсем непознати, а следователно са проблемни за българското изкуствознание.
- Въз основа на изследването се хвърли светлина върху учебния процес в италианските академии, станаха ясни наградите и

поощренията, получени от българските възпитаници за техните постижения.

- Намереният непознат масив от документиран материал, насочи изследването в посока към проучване и на други държавни и частни архиви в България и Италия. Благодарение на тези допълнителни усилия излезе нов художествен материал (български и италиански), който разкрива неизвестни до днес на българската история на изкуството българо-италиански културни контакти, отнасящи се до българските художници Иван Маринов, Борис Георгиев, Николай Дюлгеров.
- Непознатият художествен и документален материал стана предпоставка за организиране на експозиция „До Торино и назад”, в Националната галерия за чуждестранно изкуство – София, в края на 2011 г., която осветлени нови имена (български и италиански) и напомни за историята на други по-малко известни български художници. Изложбата показва желанието на българския художник да общува и да бъде естествена част от артистичния живот на Европа в периода след Освобождението до втората половина на XX век. Той е бил художник с широк мироглед, с вкус към новото и модерното в развитието на изкуството.
- Издаден е двуезичен каталог „До Торино и назад”, който съдържа художествения и документален, показан в изложбата.

IV. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. *Данева, Анжела.* Загадката Иван Маринов (1877-1941). – В „До Торино и назад” (каталог), Съставители: Ружа Маринска, Анжела Данева, НБУ, С., 2011.
2. *Данева, Анжела.* Българи в Академия Албертина в Торино. – В: Докторантски четения (сборник изследвания), НБУ, С., 2011.
3. *Daneva, Angela.* L'artista Boris Georgiev – un bulgaro a Roma e in tutto il mondo. – International Journal of Arts & Sciences (ИАС), Volume 4, No.1, ISSN: 1944-6934, 2011.
4. *Данева, Анжела.* Фамилия Села от Сан Джероламо и за още някои неизвестни портрети на Борис Георгиев. – Проблеми на изкуството, № 3, 2010.
5. *Данева, Анжела.* Българските произведения в Галерията за модерно изкуство в Рим. – Изкуствоведски четения (сборник изследвания, под печат), 2010.
6. *Данева, Анжела.* Джакомо Гросо и българските възпитаници на академия Албертина в Торино. – В: Докторантски четения (сборник изследвания), НБУ, 2008.
7. *Данева, Анжела.* Изненадата Иван (Джовани) Абаджимаринов. Непознати факти за художника. – В: Изкуствоведски четения (сборник изследвания), 2008, БАН, С., 2008.
8. *Данева, Анжела.* Из архивите на Флорентинската академия за изящни изкуства (1878-1945). – В: Изкуствоведски четения (сборник изследвания), БАН, С., 2007.
9. *Данева, Анжела.* Български художници във Флорентинската академия. – Следва, №15, НБУ, С., 2006.